

Pup en pupil

Tijdens een workshop over onderwijspedagogiek op een lerarenopleiding in de jaren zestig zette Parkhurst haar Golden Retriever pup in. Ze gaf de jonge hond een grote papieren zak met een broodje erin. De bezoekers vroeg ze goed op te letten wat er ging gebeuren. Het publiek had weinig aansporing nodig. Iedereen keek geboeid naar de verrichtingen van de hond. Hij trok zich van alle aandacht niks aan en was vol overgave bezig de zak de baas te worden. Met een poot hield hij het papier vast zodat hij met zijn neus de zak kon onderzoeken. Na verscheidene pogingen lukte het hem het broodje tevoorschijn te halen. Tevreden met zijn staart zwaaiend zocht hij een hoekje om de prooi te verorberen.¹

Parkhursts vond de vertoning leerzaam: als een hond zijn doel kan bereiken door concentratie en focus, waarom zou een kind het dan niet kunnen? “Why can we not attribute to children at least that much intelligence?” Aanknopen hierbij hield ze haar publiek voor dat we leerlingen moeten laten geworden. Als we kinderen iets willen leren, moeten we ze de gelegenheid geven om het zelf te doen. We moeten ze tijd en ruimte laten: niet te veel helpen en voorkauwen. “We give them too much help when they would prefer a little independence. Children do not develop their potential by being told too much.” Kinderen ontwikkelen hun vermogens niet als we alles voordoen en voorzeggen. “If we treat them as inferiors, they lean,” aldus Parkhurst. Behandelen we kinderen als minderen, dan gaan ze *leunen*. Behandelen we leerlingen als ondergeschikten, dan gaan ze achterover leunen of op ons leunen, zou ik zeggen. Maar “if we strengthen their supports by short, provocative questions”, als we ze ondersteunen met korte uitdagende vragen, dan *leren ze*.²

De vergelijking tussen pup en pupil gaat natuurlijk mank evenals de les die Parkhurst eruit trekt. Ten eerste is een hond geen mens: er zijn wezenlijke verschillen tussen mensen en zoogdieren, ook de intelligentste primaten, juist op het vlak van intelligentie en problemen oplossen. Ten tweede is iets presteren niet hetzelfde als iets leren. De pup van Parkhurst leerde niks, althans niet zichtbaar: hij presteerde iets. Of hij iets leerde, had pas een volgende keer kunnen blijken: zou de hond bij een tweede keer zijn broodje sneller vinden en bij een derde keer nog sneller, dan had hij iets geleerd, elke keer; anders niet. Ten derde werd niet uitgetoet of de hond gemakkelijker of beter presteerde in geval van hulp of voordoen. Dat zou ook absurd zijn, want voor zover de hond bijgestaan zou worden in zijn verrichtingen, zou het niet meer de prestatie van de hond zelf geweest zijn. De enkelvoudige demonstratie *kon* eenvoudigweg niet bewijzen dat de hond optimaal presteert als hij aan zichzelf wordt overgelaten. Ten vierde is niet uitgesloten dat (als hij al leert) een hond toch efficiënter of effectiever leert wanneer hij *niet* aan zichzelf wordt overgelaten. Om dit uit te sluiten zou de test systematische herhaald moeten worden (met onderling vergelijkbare pups), waarbij gevarieerd zou moeten worden in de manier waarop en de mate waarin de pups niet aan zichzelf worden overgelaten (bijvoorbeeld aanwezigheid en afwezigheid van verschillende soorten andere honden). Pas dan had kunnen blijken of een hond wel of niet

---

¹ Het verhaal over de pup en de les, inclusief de Parkhurstcitaten dadelijk, ontleen ik aan een beschrijving van Parkhursts levensgezel Dorothy Luke. (Luke z.j., pp. 314, 315). Luke vertelt het verhaal over de pup als volgt: “It was an absurd sight to watch the concentrated attention of the faces around the canine star of the show. Naturally he was unconcerned with his audience and proceeded to worry the bag, putting a paw on one side to anchor it as he explored the interior with his nose. After several tries he triumphantly extracted the object and with his elegant plume waving in satisfaction, found a quiet corner to sit and enjoy his prize.”

² Parkhurst verwoordt dit laatste iets uitgebreider, maar hierover een andere keer: *Gewoonten vormen* (binnenkort op www.Daltonplan.nl).

extra beter wordt in de 'klus' wanneer hij op een bepaalde manier en in bepaalde mate wel of niet gestoord wordt in zijn bezigheden.

Het kunstje van de hond was eigenlijk een kunstje met de hond, een kunstje van Parkhurst, een retorisch kunstje. Bedenklijk? Ja, want de demonstratie en de vergelijking verhelderen niet. Ze verbloemen de complexiteit van het kinderlijke leren en daarmee de complexiteit van het onderwijzen. Waarom het in onderwijs gaat en wat onderwijs lastig maak, is nu juist het *niet-pup-achtige* van het kind.

Een hond leert uitsluitend door ervaring, door zelf doen en door ondervinding. Hij leert enkel en alleen door conditionering ('shaping'). Ook een kind leert door zelf doen en ondervinding, maar een kind leert tegelijkertijd van anderen (door imitatie, participatie, interactie, 'joint attention' enzovoort), niet in de laatste plaats van docenten. Ervaringsleren en leren van anderen zijn moeilijk te scheiden in het kinderlijke leren. Toch dienen docenten er rekening mee te houden met de twee dimensies van het leren: het zelf-leren en het van-de-ander-leren.

Wat onderwijzen wel eens ingewikkeld maakt, is de relatie tussen zelf-leren en van-de-ander-leren. Hoewel het onderscheid ook niet moet worden overtrokken. Laat ik het hierom preciezer zeggen. Wat onderwijzen wel eens ingewikkeld maakt, is de relatie tussen enerzijds (>) de ervaring van het kind haar werk laten doen door het kind aan zichzelf over te laten en anderszijds (<) de ervaring van het kind een handje te helpen door iets te doen voor, met of rond het kind.

Deze complexiteit is de crux van de didactiek. Ze is geen tegenstelling die zich laat oplossen middels principes, beslissingen, recepten en instrumenten. Ze dwingt ons tot telkens weer zorgvuldig afwegen, oordelen, observeren, kiezen enzovoort en tot voortdurend bezonnen en tactvol handelen.

Hierom zijn Parkhursts demonstratie en vergelijking met de jonge hond misleidend. Ze miskennen het wezen van de didactiek door de onvermijdelijkheid van de spanning tussen zelf-leren en van-de-ander-leren te ontkennen. Het is de verleiding die al te populair is in het tegenwoordige denken en spreken over onderwijs³.

Parkhursts retorische kunstje is wonderlijk. Want zij toont doorgaans een opvallend verfijnd gevoel voor de crux van de didactiek, voor de onvermijdelijke spanning tussen het kind zelf laten leren en het kind helpen met leren. Om maar wat te noemen:

In dezelfde periode als de demonstratie met de pup benadrukte Parkhurst ten overstaan van een ander publiek het belang van het goed kijken naar kinderen: "A child's non-verbal language communicates to the trained eye of an observer when he wants to solve a problem by his own efforts and when he would profit from a little well-timed assistance"⁴ Docenten moeten leerlingen scherp observeren om te bepalen of de kinderen op leerzame wijze zichzelf redden of dat ze baat hebben bij steun en welke steun op maat is en op tijd. Exact het soort reflexiviteit en tact dat ik bedoelde.

En de les na het kunstje met de hond liep per slot van rekening ook uit op de suggestie dat we het kind niet aan zichzelf moeten overlaten, maar moeten ondersteunen met korte, uitdagende vragen. Ondersteunen met vragen ... Precies wat je met een hond nooit zou doen.

---

³ Zie Van der Ploeg, 2005.

⁴ Luke, 300.

Geraadpleegd:

*Luke, D., (z.j.), *Champion of Children. A Close-up View of Helen Parkhurst.*

Ongepubliceerd typoscript.

*Ploeg, P.A. van der (2005). PABO's varen blind op constructivisme. *VELON Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 26, 13-19.